

Модернізаційні аспекти управління інноваційним розвитком бізнес-середовища регіону

Запропоновано схему розробки комплексної інноваційної програми розвитку регіону, обґрунтовано авторські позиції щодо доцільності запровадження функціональної моделі управління інноваційним розвитком бізнес-середовища регіону.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційні процеси, бізнес-середовище, модернізація, регіональне управління.

Постановка проблеми. Реалізація стратегії регіонального розвитку на основі інноваційної діяльності складає невід'ємну частину цілісної системи відкритої економіки і розглядається в контексті формування інвестиційно-інноваційної моделі господарювання. Економічна доцільність інноваційної моделі економічного розвитку базується на сукупності прогресивних якісно нових змін, котрі в умовах обмеженості ресурсів та високої витратності виробництва позитивно позначаються на розвитку економіки з урахуванням глобальних змін на міжнародному ринку.

Інноваційні процеси вимагають державного регулювання, що обумовлюється наростанням конкуренції у глобальному світовому просторі, станом національної економіки, що потребує: позитивних структурних зрушень в її галузевій структурі; активізації використання наявного науково-технічного потенціалу; зниження матеріаломісткості та енергомісткого виробництва; екологізації виробництва та раціонального використання природних ресурсів; подальшого нарощування людського капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційного розвитку малого підприємництва присвятили чимало наукових праць такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: О. М. Алімов, О. І. Амоша, Б. В. Буркінський, З. С. Варналій, К. О. Ващенко, В. П. Вишневський, В. Є. Воротін, В. М. Гець, З. В. Герасимчук, Б. М. Данилишин, М. І. Долішній, С. І. Дорогунцов, В. В. Зянько, С. В. Мочерний, Т. В. Пепа, М. І. Туган-Барановський, Л. І. Федулова, Л. Г. Чернюк, М. Г. Чумаченко, А. А. Чухно, С. М. Шкарлет, Й. Шумпетер та ін. Проте більша частина наукових напрацювань стосується процесів трансформації затрат у випуск нової продукції реальним сектором економіки, тоді як роль інноваційного

© М. П. Бутко, О. В. Попело, 2014.

підприємництва залишається на рівні дискусій і не знаходить пошуку шляхів його активізації.

Метою статті є розробка концептуальних засад модернізації управління інноваційним розвитком бізнес-середовища регіону в напрямі адекватного повного використання науково-технічного, виробничого та освітнього потенціалу регіональних господарських систем.

Виклад основного матеріалу. Характерною особливістю нинішнього періоду для України є те, що світова економічна система демонструє подальше наростання суперечностей між посиленням глобалізації, з одного боку, та актуалізацією регіонального аспекту – з іншого.

Головні цілі сучасної інноваційної політики країни полягають у формуванні нової моделі інноваційного розвитку, яка включає важелі та механізми прискорення науково-технічного прогресу, визначення його пріоритетних напрямів, підвищення інвестиційної активності суб'єктів господарювання, регіонів та держави в цілому.

Інноваційний розвиток має охоплювати всі етапи суспільного відтворення, котрі адекватні життєвому циклу інноваційного продукту. Адже будь-яке відтворення, яке базується на усталеному рівні техніки і технології, характеризується в економіці як статичне і, навпаки, лише інноваційний розвиток продукує емерджентність і креативність.

Досвід провідних країн Європейського Союзу, США, Японії свідчить, що для досягнення успіху в інноваційному розвитку необхідно зосередити ресурси на реалізації національних пріоритетів, що секторально охоплюють найважливіші вектори економічного розвитку, оскільки саме інноваційна модель розвитку економіки країни та регіонів є визначальним чинником прогресу суспільства та підвищення добробуту його громадян. Саме тому держава, з одного боку, зобов'язана мобілізувати наявні національні ресурси для підтримки інноваційної сфери, з іншого – посилити державне регулювання процесів інноваційного розвитку.

Слід зазначити, що впродовж усього транзитивного періоду в Україні була спроба окреслити та вибудувати оптимальну модель управління процесами інноваційного розвитку. Це стосувалося створення центральних органів виконавчої влади на функціональних засадах, централізованого формування інноваційного фонду за рахунок цільових відрахувань усіма господарюючими суб'єктами, а також цілісної організаційної структури і системи управління коштами цього фонду.

На наш погляд, дієвим механізмом функціонування інноваційної моделі на мезорівні може бути цільова програма інноваційного розвитку регіону, яка дозволяє через моніторинг наявної ситуації в регіоні розглядати

існуючі проблеми з технологічної, екологічної, економічної, соціальної, демографічної, культурно-освітньої та інших точок зору, а також збалансувати ресурсний і виробничий потенціал у напрямку комплексного розвитку територій. Запровадження такої програми, як управлінського механізму розвитку регіону, дасть змогу сконцентрувати ресурси з усіх джерел та спрямувати їх на реалізацію пріоритетних проєктів із заданим рівнем ліквідності. Схема формування, оцінки та визначення можливих джерел фінансування такої програми наведена на рис. 1.

Для координації робіт по формуванню таких програм, аналізу ходу їх виконання, інформування місцевих органів влади про стан інноваційного розвитку та надання конкретної допомоги господарюючим суб'єктам у цій роботі на місцевому рівні потрібно мати робочі органи. Ними могли б бути обласні, районні (міжрайонні), міські агентства регіонального розвитку, засновані міськими, районними та обласною радою самостійно, як комунальні підприємства, або ж за участі бізнес-структур інноваційного типу (інжинірингові компанії, інноваційні центри, бізнес-інкубатори).

Для управління інноваційною діяльністю на регіональному рівні сьогодні не створено органів, які б на постійній основі професійно займались впровадженням інновацій. У нинішніх умовах органом управління на цьому рівні є обласна державна адміністрація. Обласна рада як представницький орган не має чітко визначених повноважень у сфері соціально-економічного розвитку, а для управління цими процесами у неї немає виконавчого комітету. Внаслідок наявності делегованих повноважень як у місцевих державних адміністрацій, так і в органах місцевого самоврядування неможливо досягти ефективного управління інноваційними процесами в регіоні.

Для виходу з ситуації, що склалася, та активізації інноваційної діяльності в регіоні, на наш погляд, є доцільним створення регіонального інноваційного альянсу, метою функціонування якого є забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності регіону, активізації інноваційної діяльності, створення нових робочих місць, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури, сприяння виконанню комплексної інноваційної програми розвитку регіону.

Стратегія створення альянсу передбачає об'єднання незалежних організацій, які мають спільні цілі, прагнуть спільної вигоди та визнають високий рівень взаємозалежності, розуміючи, що об'єднані зусилля для досягнення мети обійдуться кожному з них набагато дешевше, ніж діючи поодиночці. У регіоні існує низка проблем, які можуть бути

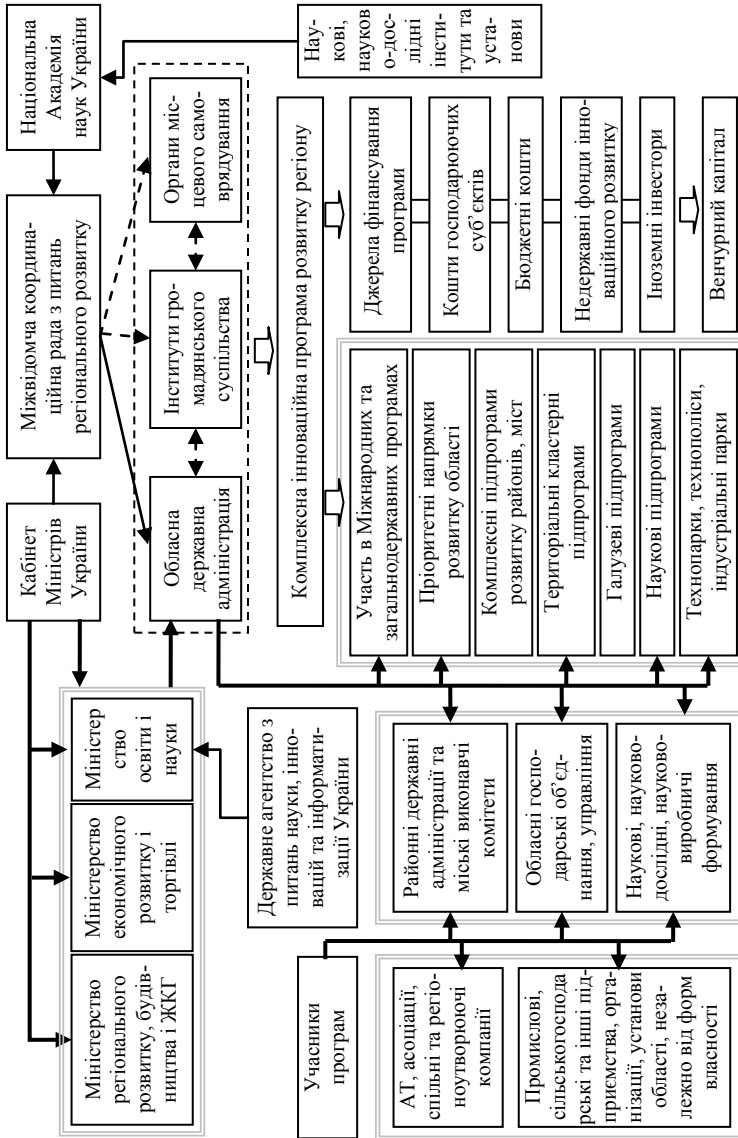

Рис. 1. Схема розробки комплексної інноваційної програми розвитку регіону

Розроблено авторами.

вирішені тільки за допомогою об'єднання зусиль виконавчої влади та господарюючих суб'єктів.

На нашу думку, до регіонального інноваційного альянсу повинні увійти: органи місцевого самоврядування, вищі навчальні заклади та науково-дослідні інститути, бізнес-структури у сфері інновацій (підприємства, бізнес-інкубатори, підприємці), регіональні банки, торгово-промислова палата, центри науково-технічної інформації, агенції регіонального розвитку. Організації-засновники альянсу здійснюють спільне управління та контроль за його діяльністю. Кожен з учасників має свої завдання та цілі, які відображені в угодах між ними.

При альянсі повинна бути створена група підтримки малого бізнесу, який прагне займатися інноваційною діяльністю. Виходячи з комплексної інноваційної програми розвитку регіону та її пріоритетів, а також потреб місцевого ринку, вченими регіону розробляються інноваційні рішення для комерціалізації підприємцями регіону. У групі підтримки формується «банк інноваційних пропозицій» для можливого використання в підприємницькому середовищі. Група підтримки малого бізнесу може бути створена на базі Інституту науково-технічної інформації, який має великий досвід і зв'язок з усіма регіонами України у цьому питанні.

Правове забезпечення розвитку регіонального управління можливе за умови удосконалення законодавчої бази усіх існуючих видів управління.

Основна мета управління господарським комплексом регіону – покращення якості життя населення через забезпечення безперерйного функціонування усіх ланок економіки, усіх стадій відтворення та учасників трудової діяльності, задіяння усіх ресурсних компонентів і взаємодію об'єктів та суб'єктів регіонального управління.

Регіональна система управління повинна забезпечити гармонізацію діяльності всіх елементів просторового господарського комплексу, куди входять:

- саморегулюючі об'єкти, на які впливає лише стан ринкової кон'юнктури;
- об'єкти комунальної власності територіальних громад, які управляються тільки органами місцевого самоврядування;
- об'єкти, які регулюються автономно, але потребують підтримки з боку місцевої влади (малий бізнес);
- об'єкти, які впливають на регіональний розвиток, але регулюються корпоративними структурами (структурні підрозділи акціонерних товариств);

- об'єкти, діяльністю яких повністю управляють органи загальнодержавної влади (державні підприємства);
- об'єкти, на які регіональне управління має опосередкований характер (спільні підприємства з іноземним капіталом);
- об'єкти, які засновані на регіональних ресурсах і функціонують на засадах оренди.

Система управління регіональним розвитком базується на постулатах, які наведено на рис. 2.

Ефективність функціонування регіональної системи управління визначається наявністю об'єктивної системи аналізу процесів регіонального розвитку сучасній методичній базі, а також чіткого його інформаційного забезпечення.

У систему аналізу потрібно закласти ті пріоритети, на які регіональні органи влади мають реальний вплив і на реалізацію яких мають відповідні ресурси. В основі нових підходів до аналізу стану регіонального розвитку та ефективності управлінських рішень мають бути:

Рис. 2. Постулати, на яких базується система управління регіональним розвитком

- відповідність якості життя населення і його окремих прошарків та груп національним та європейським стандартам;
- наявність регіональних інвестиційних, інноваційних, фінансових та інших ресурсів і правових важелів для задіяння їх у процеси економічного розвитку;
- формування можливостей для нарощування людського потенціалу регіону та його трансформації в людський капітал;
- інфраструктурне забезпечення міжрегіональних та міждержавних зв'язків;
- відповідність розвитку господарської системи процесам раціонального природокористування та охорони довкілля.

Нові підходи до управління регіональним розвитком вимагають суттєвого удосконалення існуючої статистичної інформації, проведення системних соціальних досліджень, запровадження сучасних інформаційних технологій.

Перехід до відкритої моделі економіки обумовив появу протиріч між загальнодержавними, галузевими, регіональними і місцевими інтересами.

Сучасні реалії вимагають створення такої системи управління, яка б дозволяла якомога повніше використати економічний потенціал регіонів. Це потребує:

- по-перше, надання регіонам більшої самостійності у формуванні регіональних сегментів національної економіки;
- по-друге, зміни функцій суб'єктів регіонального управління в напрямку підтримки ринкової активності та підвищення платоспроможного попиту населення;
- по-третє, задіяння інституційних механізмів для розв'язання соціальних та екологічних проблем регіону на засадах солідарного фінансування.
- по-четверте, перегляду відносин у форматі влада – бізнес – соціум;
- по-п'яте, формування нових структур управління господарськими системами.

Функціональна модель управління інноваційним розвитком бізнесового, науково-технічного та освітнього потенціалу регіону зображено на рис. 3.

З точки зору індивідуального характеру соціально-економічного розвитку регіону, як об'єктивного процесу, на який впливають природно-ресурсні, виробничі, фінансові та інші фактори, будемо виходити з системного розуміння, що стратегія розвитку регіону являє собою сукупність намічених для послідовної реалізації пріоритетів та

Рис. 3. Модель управління інноваційним розвитком бізнес-середовища

Розроблено авторами.

управлінських дій, операцій і процедур, здійснення яких покликане забезпечити досягнення поставлених цілей [7, с. 8].

Спираючись на системний підхід у розвитку соціально-економічних систем, стратегія розглядається як вибір унікальних, найбільш ефективних напрямів розвитку економіки, котрі відповідають сформованим пріоритетам і передбачають систему заходів для досягнення запрограмованих результатів. Така стратегія розробляється місцевими органами виконавчої влади, розглядається і затверджується органами місцевого самоврядування.

В основу розробки стратегії інноваційного розвитку регіону необхідно покласти принцип регіональної індивідуальності, і тим самим визначити проблематику соціального, екологічного, економічного характеру та стратегічні пріоритети розвитку регіону.

При цьому слід враховувати, що в Україні нерозв'язаними проблемами регіонального розвитку на сьогодні залишаються:

- галопуюча депопуляція населення, особливо в сільській місцевості;
- знецінення людського капіталу у зв'язку з деформацією структури економіки та низьким рівнем її інноваційної активності;
- відсталість агропромислового комплексу і наростаюча проблема продовольчої безпеки держави;
- посилення нерівномірності розвитку економічного простору, з одного боку, наростання потужностей столиці і мегаполісів, а з іншого – відставання більшості адміністративно-територіальних утворень;
- катастрофічний стан житлово-комунального господарства та екологізації матеріального виробництва.

Висновки. Запропоновано функціональну модель управління інноваційним розвитком регіону, яка передбачає синхронізацію дій територіальних органів влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у напрямі мотивації нововведень і нарощування за рахунок цього конкурентних переваг регіональних господарських систем.

Управлінська модель спрямована на розв'язання соціальних проблем на засадах підвищення фінансової, орієнтованої та самодостатньої якості та рівня життя населення; формування організаційно-економічних умов для реалізації всіма суб'єктами господарювання регіону їх інвестиційно-інноваційного потенціалу; структурні перетворення в господарському комплексі з орієнтацією на потреби ринку та формування регіональних сегментів інноваційної моделі економіки, включаючи кластерні моделі; організацію маркетингових досліджень та оцінку ринкової кон'юнктури як основи розробки і реалізації перспективних і поточних програм розвитку;

запровадження системи регіонального моніторингу з використанням сучасних інформаційних ресурсів для здійснення системного аналізу і контролю економічної, соціальної, екологічної ситуації в регіоні.

Список використаних джерел

1. Бутко М. П. Методологія оцінки ролі малого підприємництва в інноваційному розвитку регіону / М. П. Бутко, О. В. Попело // Регіональна економіка. – 2012. – № 3. – С. 67-74.
2. Бутко М. П. Роль малого підприємництва у прискоренні процесів інноваційного розвитку в Україні / М. П. Бутко, О. В. Попело // Економіст. – 2011. – № 5. – С. 49-53.
3. Про державні цільові програми [Електронний ресурс] : Закон України від 18.03.2004 №1621-IV. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
5. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19-20. – Ст. 166.
6. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Чернюк Л.Г. Реформування економічних відносин і управління в промисловості / Л. Г. Чернюк, Л. С. Антонієва, Б. М. Данилишин ; РВПС України. НАН України. – К., 1997. – 252 с.

Butko M. P., Popelo O. V. Modernization aspects of management by innovative development of business-environment of the region.

The chart of development of the complex innovative program of development of region is offered, grounded author positions in relation to expedience of introduction of functional case innovative development of business-environment of region frame.

Key words: innovative development, innovative processes, business-environment, modernization, regional management.

Бутко Н. П., Попело О. В. Модернизационные аспекты управления инновационным развитием бизнес-среды региона.

Предложена схема разработки комплексной инновационной программы развития региона, обоснованно авторские позиции относительно целесообразности внедрения функциональной модели управления инновационным развитием бизнес-среды региона.

Ключевые слова: инновационное развитие, инновационные процессы, бизнес-среда, модернизация, региональное управление.